

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)

Hot Spring and Cold Spring Attractions Management in Taiwan

พิมพ์ชนก มุลมิตร์

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
neopimm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไต้หวัน 2) เพื่อศึกษาดูงานด้านศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งโครงสร้างทางภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และ 4) เพื่อได้แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในการเป็นต้นแบบการศึกษาด้านการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพในระดับประเทศ กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งพุร้อนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เป็นที่นิยมของคนไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลสุขภาพ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทแหล่งพุร้อนในไต้หวันมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นแหล่งที่มีน้ำพุร้อนที่สำคัญในโลกที่ช่วยในการรักษาสุขภาพ ประกอบกับวิวทิวทัศน์ของภูเขาที่สวยงามและเป็นแหล่งน้ำพุร้อนที่มีความโดดเด่น มีทั้งน้ำพุร้อน น้ำพุเย็น น้ำพุโคลน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะบริหารโดยเอกชนที่บริหารจัดการโรงแรมรอบแหล่งน้ำพุร้อน และได้รับการดูแลจากรัฐบาล โดยมีแนวทางการบริหารจัดการแหล่งพุร้อนดังนี้ แนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการออกใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานภาครัฐให้กับสถานประกอบการที่พักที่มีการให้บริการแช่ พุร้อน พร้อมทั้งมีศูนย์วิจัยและพัฒนาพุร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และวิทยาศาสตร์เจียหนานเป็นหน่วยงานที่มีการศึกษาแนวทางด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยมีป้ายแจ้งนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุณหภูมิของพุร้อน ทั้งที่เป็นบ่อแช่เท้าหรืออ่างแช่ตัว และจะมีวิธีการลงแช่พุร้อนให้นักท่องเที่ยวทราบ แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทาง การท่องเที่ยวจะมีโรงแรมพุร้อนเกิดขึ้นกระจายไปทุกแห่งพร้อมให้บริการสปา อีกทั้งยังมีการแบ่งโซนบ่อแช่เป็นประเภทต่าง ๆ อย่างชัดเจน แนวทางการสร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว จะมีระบบการจัดการเรื่องพุร้อน คุณภาพของพุร้อน อุณหภูมิของพุร้อนที่จะให้บริการแช่ รวมทั้งเรื่องความปลอดภัยพุร้อนที่ใช้ประโยชน์แล้ว ตลอดจนในเรื่องกลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์ในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักและใช้บริการแช่พุร้อนตลอดทั้งปี

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการ, พุร้อน, พุน้ำเย็น, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

Abstract

The management of hot spring and cold spring tourist attractions in Taiwan aimed 1) to study and learn about health tourism pattern in Taiwan; 2) to experience for tourism potential and management, environmental management including tourism landscape in hot spring and cold spring attractions in Taiwan; 3) to study community involvement in hot spring and cold spring tourist attractions in Taiwan;

and 4) to acquire the guidelines of hot spring and cold spring tourist attractions management in Taiwan for the concept of health tourism research in national level. This research studied the opinions of local government officers, local people, local entrepreneurs. Data were collected by interviews and were analyzed by content analysis.

The research findings purposed that health tourism in hot spring was popular in Taiwan for health care. The health tourism pattern: hot spring and cold spring tourist attractions in Taiwan was managed systematically that they were important in the world for health care with beautiful mountain scenery and the hot spring attractions were outstanding in hot spring, cold spring and mud hot spring. The most of hot spring were managed by private sectors that they constructed hotels around hot spring attractions and were supports by government sector. The management guideline the development of tourist attraction quality and management systematically; the government provided the certificate to accommodations that had hot spring service, moreover there was hot spring research and development centre from Chia Nan University of Pharmacy and Science. The tourist safety and security: there was hot spring temperature sign for tourist both foot bath and soaking tub. Furthermore, there was the manner of hot spring bathing for tourists. The tourist facilities development that were hot spring hotels had spread to many areas with spa service and clear zoning bath types. The value creation of tourist attractions that had hot spring organized, quality, temperature including retreat hot spring. Besides, marketing strategy, public relation attracted for increase the amounts of tourists to visit and use hot springs yearly.

Keywords: management guidelines, hot spring, cold spring, health tourism

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ (สุรพล ศรีวิทยา และคณะ, 2546) ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่งพุร้อนถือว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรูปแบบหนึ่งในเชิงการบำบัดรักษา และดูแลสุขภาพ ซึ่งแหล่งพุร้อนแหล่งน้ำพุร้อนในประเทศไทยมี 112 แหล่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ (กรมทรัพยากรธรณี: 2530) โดยส่วนใหญ่จะถูกใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการการท่องเที่ยวและธรรมชาติบำบัดเป็นหลัก โดยมีการบริหารจัดการโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการร่วมจัดการกันเองในชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยอาจใช้ประโยชน์จากแหล่งพุร้อนได้หลากหลาย อาทิ แหล่งพุร้อนที่เป็นบ่อน้ำ ธารน้ำ เหมาะสมกับการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ ส่วนแหล่งพุร้อนที่เป็นพุโคลน พุแก๊ส และไคเซอร์ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่แปลกตา จึงเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ จากการสำรวจ พบว่า แหล่งพุร้อนในหลายพื้นที่มีการพัฒนาพื้นที่โดยรอบเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ที่พักและห้องอาบน้ำแร่ที่มีการต่อท่อหรือสูบน้ำจากแหล่งพุร้อนมาใช้บริการลูกค้า อีกทั้งยังพบว่านักท่องเที่ยวและผู้เข้าใช้พื้นที่ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าพุร้อนมีสรรพคุณช่วยในการไหลเวียนของโลหิต ผ่อนคลายความตึงเครียดและสามารถใช้บรรเทาโรคหรืออาการบางอย่างได้ จึงนิยมเข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งโดยตรง (นิพล เชื้อเมืองพาน และคณะ. 2557) โดยการบริการและกิจกรรมพื้นฐานที่พบในแหล่งพุร้อนต่างๆ อาทิ การบริการพุร้อนธรรมชาติ การบริการพื้นที่พักผ่อนและห้องพัก การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา การบริการนันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น การบริการนวดแผนโบราณ บริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างการบริหารจัดการพบว่าแหล่งพุร้อนที่เป็นอุทยานแห่งชาติที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชนั้นมีการควบคุมมาตรฐานสิ่งแวดล้อมในระดับที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีแหล่งงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากรบุคคลในการดูแลรักษาเป็นประจำและต่อเนื่อง รวมถึงมีการควบคุมในแง่มาตรฐานของอุทยานแห่งชาติอยู่แล้ว ในขณะที่แหล่งพุร้อนที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แม้จะเป็น

หน่วยงานของรัฐเหมือนกันแต่ก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่สม่ำเสมอ บางแห่งได้รับงบประมาณมากทำให้สามารถพัฒนาและสร้างสิ่งก่อสร้างมาก ในขณะที่บางแห่งได้รับงบประมาณน้อยก็ถูกละเลยหรือพัฒนาได้น้อยและบางแห่งอาจไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งไม่มีมาตรการควบคุมใดๆ ให้การพัฒนาหรือการบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการในท้องที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาในมิติของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในมิติที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์และบริการ (Tourism Products and Services) ที่ตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาการจัดการการท่องเที่ยวยังคงให้ความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมต่อความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติอยู่น้อยมาก จึงทำให้โอกาสที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่แตกต่างกันถูกจำกัดลง ดังจะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกือบทุกแห่งทั้งของรัฐและภาคเอกชน มีแนวโน้มในการพัฒนาทางกายภาพมากเกินไป จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยว และการสูญเสียนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายไปอย่างน่าเสียดาย ในขณะที่บางแหล่งสมควรมีการพัฒนาด้านกายภาพและการบริการเต็มรูปแบบกลับไม่ได้รับการเอาใจใส่ จึงทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นระบบหรือขาดการพัฒนาที่สอดคล้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์ จนเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้แหล่งพุน้ำร้อนแต่ละแห่งมีศักยภาพในระดับการเป็นแหล่งนันทนาการ เช่น บางแห่งเป็นเพียงแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ (ชม และเพลิดเพลินกับธรรมชาติและทัศนียภาพ) บางแห่งยังใช้ประโยชน์ได้เพียงบางส่วน เช่น การนำมาจัดสร้างเป็นบ่อแช่ตัว แต่ยังมีปริมาณที่ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และเกิดความแออัดในช่วงวันหยุด รวมถึงบางแหล่งมีการปล่อยให้พุน้ำร้อนไหลล้นออกไปโดยไม่ได้มีการนำมาเก็บกักเก็บเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มระบบ ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการและการบำรุงรักษาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ รวมทั้งยังขาดมาตรการในการศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งปัจจุบันและอนาคต (นิพล เชื้อเมืองพาน และคณะ, 2556)

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าเพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในการเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนในระดับภูมิภาคและขยายผลสู่ระดับประเทศ เนื่องจากสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เป็นหนึ่งในดินแดนที่มีพุน้ำมากมายนานหลายแบบ อาทิ พุน้ำธรรมดา พุน้ำร้อน พุโคลน พุน้ำใต้ดิน มีรีสอร์ทอาบพุน้ำร้อนมากกว่า 100 ปีแล้ว โดยปัจจุบันนี้สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรีสอร์ทต่างๆ มีการปรับตัวเพิ่มเติมบริการต่างๆ อาทิ สปา นวดตัว ซาวน่า สระว่ายน้ำ โดยได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งคนในประเทศและนานาชาติที่ยอมรับในระบบการบริหารจัดการและความเป็นต้นแบบในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของพุน้ำร้อนในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศ โดยลักษณะและช่วงเวลาการก่อเกิดพุน้ำร้อนของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีความใกล้เคียงกับการก่อเกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกับประเทศไทย อีกทั้งความนิยมมีความคล้ายคลึงกันกับประเทศไทย กล่าวคือ เป็นการอาบพุน้ำร้อนแบบประเทศกึ่งร้อน (Semi-tropical) เป็นการอาบกลางแจ้ง ในที่ร่ม และริมแม่น้ำ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการจัดการโดยภาพรวมทั้งประเทศสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปใช้บริการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศได้ รวมถึงบางแหล่งที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยชุมชนเกิดขึ้นแต่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวไม่แพ้การบริการแช่พุน้ำร้อนในแบบรีสอร์ทและแบบเอกชน นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจทั้งด้านคุณภาพการบริการ รวมถึงความสะอาด และสุขอนามัย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) อยู่ภายใต้ข้อบังคับเกี่ยวกับการอาบพุน้ำร้อนในระดับประเทศ (Cooper and Cooper, 2009) ดังนั้นหากมีการศึกษาถึงรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อน และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะสามารถเกิดต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนในประเทศไทยได้ ภายใต้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (<http://annangle.org/th/>) ซึ่งประเทศไทยสามารถมีการบริหารจัดการพุน้ำร้อนโดยสามารถศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพุน้ำร้อนต่างๆ ของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนเป็นท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
  2. เพื่อศึกษาดูงานด้านศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งโครงสร้างทางภูมิศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
  3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
  4. เพื่อได้แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
- ในการเป็นต้นแบบการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศ

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551: 31) อีกทั้งมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่น ผ่องใสเป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรงปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และสามารถกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (อารัญ บุญชัย และจินนา ตันศรวิฑูร. 2546: 22) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรรณาวงษ์วานิช (2546: 145) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีหลักสำคัญ คือ สถานที่นั้นควรจะมีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปราศจากมลพิษต่าง ๆ และมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัย ตลอดจนมีบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านสุขภาพ อนามัย สุขภาพกาย สุขภาพจิต ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ควรมีระบบการจัดการด้านการออกกำลังกาย และสนทนาการที่ถูกต้องและปลอดภัยโดยจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสม มีกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจ โดยมีแพทย์และพยาบาลคอยดูแล และพร้อมที่จะปฏิบัติการได้ทันที เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ ความรู้ประสบการณ์ ความประทับใจด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งจะกลับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีสืบต่อไป ดังที่จริญญา เจริญสดใส (ราณี อิลิซัยกุล 2546ข: 90-91;อ้างอิงจาก จริญญา เจริญสดใส, 2544) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการพักผ่อนควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งตามลักษณะสุขภาพของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) การท่องเที่ยวเพื่อรักษาโรคของนักท่องเที่ยว 2) การท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของนักท่องเที่ยว หรืออยู่ในระยะพักฟื้น การท่องเที่ยวลักษณะนี้นักท่องเที่ยวต้องการอากาศที่บริสุทธิ์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและเป็นธรรมชาติรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และออกกำลังกายอย่างเบา ๆ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ และ 3) การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพของนักท่องเที่ยวที่ได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี เช่น การนั่งสมาธิ การฝึกโยคะ การฝึกไทเก๊ก การอาบน้ำแร่หรือสปา การนวดแผนโบราณ การรับประทานสมุนไพร การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและการพักผ่อนในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ใกล้ธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยมีสถานที่ให้บริการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพหลายประเภท นอกจากนี้ปีติตดา ตันติเวชกุล (2546: 29-30) ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็น 2 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ การทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อนหรือที่พักผ่อนอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การ นวด / อบ / ประคบสมุนไพร การบริการ สุคนธ์บำบัด (Aroma Therapy) และวาริบำบัด (Water Therapy) การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน เป็นต้น 2) การท่องเที่ยว เชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามสดชื่นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. คณะผู้วิจัย ได้กำหนดวันที่และกิจกรรมที่จะศึกษาดูงานและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกดังนี้ คือ 1) น้ำพุร้อนเจียวซี และโรงแรมน้ำพุร้อน Chuang-Tang Spring Spa Hotel จังหวัดอี้อี้หลัน 2) น้ำพุร้อนและแหล่งนันทนาการกู่กวัน เมืองไทจง 3) หมู่บ้านกุตาน เมืองไทหนาน 4) น้ำพุร้อน เปย์เถว 5) แหล่งน้ำพุร้อนกวันจ้อหลิ่ง 6) แหล่งน้ำพุเย็นเปย์ผู้
2. เก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) โดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว และทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
3. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการศึกษาดูงาน

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อนและแหล่งน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ซึ่งประเทศไทยสามารถมีการบริหารจัดการพุร้อนโดยสามารถศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพุร้อนต่าง ๆ ของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพัฒนาแหล่งพุร้อนเป็นท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพต่อไป

5.1 แหล่งพุร้อนเจียวซี (Jiaoxi Hot Spring) และโรงแรมฉวง ถัง สปริง โฮเทล (Chuang-Tang Spring Spa Hotel) จังหวัดอี้อี้หลัน (Yilan)

1) สภาพทั่วไปและการท่องเที่ยว พุร้อนเจียวซี หรือสวนพุร้อนเจียวซีอยู่ในจังหวัดอี้อี้หลันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีลักษณะเด่นคือ เป็นแหล่งพุร้อนที่เกิดบริเวณพื้นที่ราบ ซึ่งพบได้ยากในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ด้วยลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและเทือกเขา ถึงร้อยละ 75 พุร้อนเจียวซี ตั้งอยู่ในสวนสาธารณะของเมือง ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้บริการแช่เท้าและแช่อาบ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ต้องการสร้างวัฒนธรรมในเรื่องการแช่เท้าในบ่อพุร้อนให้กับประชาชนของเขา ดังนั้นแหล่งพุร้อนที่รัฐบาลสร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงพุร้อน โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพุร้อนเจียวซี ประกอบไปด้วยบ่อแช่เท้า 6 บ่อ ซึ่งให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สามารถลงแช่พร้อมกันได้ถึง 100 คน อุณหภูมิของพุร้อนแตกต่างกันไปในแต่ละบ่อ โดยมีอุณหภูมิตั้งแต่ 38-41 องศาเซลเซียส แต่ละบ่อจะมีป้ายบอกอุณหภูมิของพุร้อนอยู่ด้วย สำหรับกฎกติกาแช่เท้าคือ ให้ล้างเท้าก่อนลงแช่ โดยมีก๊อกน้ำเย็นบริการล้างเท้าให้ด้วย พร้อมทั้งมีตู้เก็บสัมภาระให้ผู้มาใช้บริการ นอกจากบ่อแช่เท้าแล้ว ยังมีบริการแช่อาบ โดยมีทั้งบ่อสาธารณะสำหรับแช่รวม และบ่อสำหรับแช่ส่วนตัว นอกจากนี้ยังมี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีเจ้าหน้าที่บริการให้ข้อมูล (แต่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้) ภายในศูนย์มีข้อมูลเกี่ยวกับพุร้อน ข้อมูลท่องเที่ยวทั่วไปของจังหวัดอี้อี้หลัน อีกทั้งมีมุมแสดงสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่นทั้งจากจังหวัดอี้อี้หลันและไทเปจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ภายในพุร้อนเจียวซียังมีบริการร้านเครื่องดื่ม และมุนวดผ่อนคลายสำหรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย การออกแบบภายในบริเวณพุร้อนเจียวซีนี้ได้นำถึงคนพิการและผู้สูงอายุ โดยรถเข็นสามารถเข้าถึงได้ทั่วบริเวณจุดที่ให้บริการแช่พุร้อน

2) การบริหารจัดการ แหล่งพุร้อนเจียวซีเป็นของภาครัฐ แต่ให้เอกชนเข้ามาบริหารจัดการมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์แหล่งพุร้อนเจียวซี และทำความสะอาดบริเวณโดยรอบ มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ ประมาณ 300-400 คน ในวันธรรมดา และประมาณ 1,000 คน ในวันเสาร์อาทิตย์ และวันหยุด ส่วนใหญ่เป็นคนไต้หวัน โดยมาจากไทเป และมีนักท่องเที่ยวชาวฮ่องกง สำหรับกฎกติกาที่เจ้าหน้าที่ได้มีป้ายประชาสัมพันธ์คือ ก่อนการแช่เท้า ให้นักท่องเที่ยวได้ชำระล้างเท้าก่อนการแช่ และห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในบริเวณแหล่งพุร้อน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งพุร้อนนี้ยังมีไม่มากนัก เพราะเป็นการบริหารจัดการโดยเอกชนเป็นส่วนใหญ่ โดยอยู่ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลและให้ประโยชน์ กระตุ้นคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในแหล่งพุร้อนที่เกิดขึ้น ดังนั้นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นลักษณะของการเข้าถึงบริการแหล่งพุร้อนแห่งนี้ได้อย่างเต็มที่มากกว่า

5.2 ฉวง ถัง สปริง โฮเต็ล (Chuang-Tang Spring Spa Hotel)

1) ข้อมูลทั่วไปและการท่องเที่ยว กิจกรรมหลัก คือ การแช่อบพุร้อน โดยมียี่สิบอำวยความสะดวกเกี่ยวกับการอาบน้ำพุร้อนดังนี้ คือ บ่อแช่รวมภายในอาคารเป็นห้องอาบน้ำพุร้อนชายหญิงแบบจากุซึ พร้อมน้ำจากฝักบัวแรงดันเพื่อนวดผ่อนคลายร่างกาย สามารถจุนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 50-60 คน บ่อแช่รวมภายนอกอาคาร ประกอบไปด้วยบ่อแช่น้ำมันหอมระเหย (Aroma Bath) 11 บ่อ เช่น ลาเวนเดอร์ กุหลาบ มินท์ องุ่น เป็นต้น แต่ละบ่อจะมีป้ายแสดงสรรพคุณของน้ำมันหอมระเหยพร้อมทั้งป้ายบอกอุณหภูมิของน้ำ นอกจากนี้ยังมีหินร้อนที่มีอุณหภูมิระหว่าง 38-41 องศาเซลเซียส บ่อแช่เท้าห้องชาวนา และห้องอบไอน้ำ สวนน้ำขนาดย่อมสำหรับเด็ก ชุมจำหน่ายอาหาร ของว่างและเครื่องดื่ม

2) การบริหารจัดการ ช่วงฤดูหนาวจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก โดยบ่อแช่อบรองรับได้ 300 คน โดยนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นชาวไต้หวัน และมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเป็นสัดส่วน ร้อยละ 20 ซึ่งมาจากฮ่องกง ญี่ปุ่นและเกาหลี ในปัจจุบันมีโรงแรมได้สร้างความแตกต่างเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น สูตรพุร้อนที่ผสมน้ำมันหอมระเหย นอกจากน้ำมันหอมระเหยสูตรต่างๆ แล้ว โรงแรมยังมีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ใช้สำหรับแช่อบเฉพาะฤดูกาล เช่น ข้าวหรือผักที่มีเฉพาะฤดูกาล เป็นต้น โรงแรมพุร้อนในเจียวซีได้มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมฯ เพื่อช่วยเหลือกันด้าน การประชาสัมพันธ์และการตลาด ทั้งนี้การนำพุร้อนมาใช้ต้องได้รับการอนุญาตจากภาครัฐ ภาครัฐจะติดตั้งมิเตอร์ให้แต่ละโรงแรมเพื่อวัดปริมาณน้ำที่ใช้ไปและโรงแรมชำระค่าน้ำตามปริมาณการใช้ โดยมีการติดตั้งเครื่องสูบน้ำจากใต้ดินโดยตรง ภาครัฐมีการจำกัดปริมาณการใช้น้ำโดยไม่เกิน 3,000 ตัน/วัน ปริมาณ 3,000 ตัน สำหรับทุกโรงแรมในเมืองเจียวซีรวมกัน ทั้งนี้ที่น้ำที่ใช้แล้วจากกิจกรรมแช่อบจะผ่านการบำบัดด้วยเครื่องกรองก่อนปล่อยทิ้งลงลำธารเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต่อไป โดยรัฐบาลมีมาตรการที่เข้มงวดในเรื่องการบำบัดน้ำที่ใช้แล้วก่อนปล่อยทิ้งลงลำธาร

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงแรมแห่งนี้เป็นโรงแรมที่บริหารจัดการโดยภาคเอกชน ดังนั้นการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมอาจยังน้อยอยู่ สิ่งที่โรงแรมสามารถสนับสนุนชุมชนได้คือ การใช้แรงงานและผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น โดยผลิตภัณฑ์จำพวกสมุนไพรสำหรับแช่อบนั้น โรงแรมได้ใช้ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นเป็นหลักอยู่แล้ว

5.3 แหล่งพุร้อน และแหล่งนันทนาการกู่กวน (Guguan Recreation Area) เมืองไทจง (Taichung)

1) ข้อมูลทั่วไป กู่กวนเป็นพื้นที่ที่มีทัศนียภาพงดงาม มีพื้นที่ 800 ตารางเมตรเหนือระดับน้ำทะเล และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเผ่า (Atayal Tribe) ในปี ค.ศ.1907 ได้มีการค้นพบพุร้อน นอกเหนือจากแม่น้ำต้าเจีย (Dajia) กู่กวนเป็นแหล่งนันทนาการที่ได้รับความนิยมตั้งแต่ยุคอาณานิคมญี่ปุ่น มีปริมาณของกรดคาร์บอนิก (carbonic) ที่มีคุณภาพเยี่ยม ด้วยค่า pH.7.6 มีอุณหภูมิที่ 48 องศาเซลเซียส ตลอดเวลา มีความใสสะอาดและปลอดภัยสำหรับการบริโภคเนื่องจากเชื่อว่าพุร้อนของกู่กวนมีคุณภาพดี และสามารถช่วยในการบำบัดรักษาโรค เช่น ภาวะข้อต่ออักเสบ เป็นต้น นอกจากนั้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากศูนย์วัฒนธรรมพุร้อนกู่กวน ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมพุร้อนแห่งแรกของไต้หวัน โดยไม่เก็บค่าเข้าชม ศูนย์ข้อมูลเปิดให้บริการตลอดทั้งปี และมีมีคฤหาสน์พร้อมที่จะนำชมตลอดเวลา ระบบประสาทส่วนนอกของเท้า ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสเมื่อได้มาเยี่ยมชมกู่กวน

2) ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ การศึกษาดูงานในแหล่งนันทนาการกู่กวน ได้เยี่ยมชมโรงแรม พุร้อน 4 โรงแรม คือ โรงแรมโฟร์ซีซั่น (Four Seasons), โรงแรมยูโทเปียฮอลิเดย์ (Utopia Holiday Hotel), โรงแรมจิง กวัง ซาน จวง, โรงแรมเอดาวฮอตสปริง (E-daw Hot Spring Hotel) ซึ่งแต่ละโรงแรมได้มีการพัฒนาธุรกิจโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งพุร้อน ที่มีอุณหภูมิมากกว่า 60 องศาเซลเซียส ไม่มีกลิ่น เพราะมีส่วนผสมของกำมะถันน้อย มีปริมาณน้ำคงที่ให้ได้ตลอดปี ทั้งนี้ต้องได้รับใบอนุญาตในการใช้น้ำจากกรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความแตกต่างกันไป ลูกค้ำส่วนใหญ่เป็นคนไต้หวัน และเป็นต่างชาติ ร้อยละ 10 ได้แก่ ชาวฮ่องกง สิงคโปร์ และมาเลเซีย มีการประชาสัมพันธ์ของ โรงแรม มีเว็บไซต์ ในการโฆษณาสินค้าและบริการ และการเข้าร่วมงานท่องเที่ยวที่รัฐบาลไต้หวันจัดขึ้นทุกปี

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงแรมส่วนใหญ่บริหารงานโดยเอกชน ต้องจดทะเบียนและขอใบอนุญาตจากรัฐบาล เมื่อสอบถามถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดถึงการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในธุรกิจ พบว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ทำให้ชุมชนมีงานทำในพื้นที่ของตน เป็นการสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ส่วนการออกแบบสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของเจ้าของ ทำให้โรงแรมต่างๆ มีหลากหลายรูปแบบ โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากนัก แต่จะเห็นได้ชัดเจนว่า วัฒนธรรมของญี่ปุ่น ยังมีอิทธิพลต่อรูปแบบของการบริการในพื้นที่นี้ การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น

ในการบริการนักท่องเที่ยว อาทิเช่น กุ้ง และ ผักพื้นเมืองบางชนิด ที่เลี้ยงและเพาะปลูกในพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งในสินค้าทางการท่องเที่ยว

5.4 หมู่บ้านพุร้อนกุกยตาน เมืองไทหนาน (Tainan)

1) ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านกุกยตานมีโฮมสเตย์สำหรับผู้ต้องการอาบน้ำแร่ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไต้หวัน ได้พบกับเจ้าของ คือ นายไ่ ส่วย เกอ (หรือ พี่น้ำ) ให้การต้อนรับ โดยได้กล่าวถึงการเริ่มธุรกิจสปาโฮมสเตย์ ที่ได้รับความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเจียหนาน เริ่มพัฒนากิจการเมื่อปี ค.ศ.2000 และผ่านอุปสรรคจากอุทกภัยเมื่อ 7 ที่แล้ว พุร้อนของกุกยตานไม่มีสี ไม่มีรส สามารถดื่มกินได้ ด้วยค่า pH.7 – 7.4 อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส และมีการค้นพบโคลนร้อน แต่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อันใด

2) ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ การบริการอาบน้ำแร่ของกุกยตานนั้น มีทั้งบ่อแช่กลางแจ้งใส่ชุดว่ายน้ำ บ่อกลางแจ้งแบบไม่ใส่เสื้อผ้า และบ่อในร่มแบบไม่ใส่เสื้อผ้า ด้วยการจัดการบริการที่ดี ทำให้ได้รับรางวัลพุร้อนดีเด่นจากรัฐบาลไต้หวัน ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเมืองไทหนาน นายไ่ ได้กล่าวอีกว่า นอกจากบริการที่มีอย่างครบวงจรแล้ว ที่นี่ยังให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ และวิธีการแช่น้ำแร่อย่างถูกวิธีเพื่อสุขภาพของผู้มาใช้บริการ มีกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด ประกอบกับการบริการด้วยอาหารที่มีคุณภาพ สด และปลอดภัย ที่ปลูกเองในพื้นที่ จึงทำให้ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่กลับมาใช้บริการซ้ำถึงร้อยละ 60 นอกจากนี้นายไ่ยังมีสถานประกอบการโรงแรมในตัวเมืองซึ่งมีการขนส่งน้ำไปจากหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเป็นจำนวนเงิน 30,000,000 ดอลลาร์ไต้หวัน นับว่าคุ้มค่าที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเจ้าของเพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวถึง 10 เท่า

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่บ้านกุกยตาน เป็นการบริหารจัดการโดยเกษตรกรและชุมชน ที่ได้รับความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านพุร้อนจากมหาวิทยาลัยเจียหนาน และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ผลการดำเนินงานรับว่าประสบผลสำเร็จจากการศึกษาดูงานพื้นที่ดังกล่าวพบว่า การให้บริการแช่น้ำแร่ มีมาตรฐาน และอยู่ในสภาพที่ดีมาก ทั้งภูมิทัศน์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบการบริการด้วยผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เพาะปลูกเองในท้องถิ่น ทำให้สามารถสร้างงานในกับเกษตรกรในพื้นที่ และแรงงานที่ใช้ในการบริการก็เป็นเจ้าของและครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชนอย่างชัดเจน

5.5 พุร้อนเปย์โถว (Beitou Hot Spring)

1) ข้อมูลทั่วไป แหล่งพุร้อนเปย์โถว เป็นแหล่งพุร้อนที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับต้น ๆ ของไต้หวัน ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเมืองไทเป ใกล้กับภูเขาซาเม่า และเขตอุทยานแห่งชาติหยานหมิงซาน เปย์โถวมีชื่อเสียงโด่งดังในด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และความสวยงามของทิวทัศน์ของภูเขาที่รายล้อมและลำธารที่ไหลผ่านกลางเมือง แหล่งพุร้อนนี้มีอุณหภูมิสูงมากถึง 90 องศาเซลเซียส และมีธาตุกำมะถันจำนวนมาก จึงทำให้ผู้ที่ตกลงไปได้รับอันตรายถึงขั้นเสียชีวิต น้ำแร่จากแหล่งพุร้อนในเปย์โถวมีความเป็นกรดสูง (pH 1.5) และมีส่วนประกอบของกำมะถันทำให้น้ำแร่จากแหล่งนี้มีกลิ่นของกำมะถัน อุณหภูมิของน้ำจะมีความหลากหลายอยู่ที่ประมาณ 50 – 100 องศาเซลเซียส บริเวณแหล่งพุร้อน Thermal Valley มีการค้นพบหิน Hokutolite ที่มีแร่แบเรียมเรียวซิลเฟตและลิตซิลเฟตเป็นส่วนประกอบ ทำให้น้ำมีสรรพคุณในการรักษาโรคที่เกี่ยวกับผิวหนัง โรคข้อ และการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นต้น

2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว นอกจากวัตถุประสงค์หลักจะเป็นการมาอาบน้ำแร่แล้ว นักท่องเที่ยวจะได้รับความสะดวกสบายจากความสวยงามของภูมิประเทศ ความสมบูรณ์ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ รวมไปถึงได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของเปย์โถวจากสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองจากพิพิธภัณฑ์พุร้อนเปย์โถวซึ่งเป็นอาคารที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมตัวอาคารแบบญี่ปุ่นผสมผสานกับยุโรป และมีบ่อแช่น้ำแร่หรือห้องอาบน้ำที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะโรมัน จำลองแบบมาจาก Mount Izu Hot Spring Bath ในประเทศญี่ปุ่น ในอดีตเคยเป็นสถานที่อาบน้ำแร่สาธารณะตั้งแต่สมัยที่ไต้หวันยังเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นเมื่อราวร้อยปีก่อน และถูกทิ้งร้างเมื่อญี่ปุ่นได้ถอนกำลังกลับไป ต่อมาราวปีค.ศ. 1994 ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการยื่นคำร้องต่อรัฐบาลไต้หวันเพื่ออนุรักษ์อาคารหลังนี้ และทำการปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการพัฒนาการของเมืองพุร้อนแห่งนี้

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีส่วนร่วมโดยการเป็นอาสาสมัครต้อนรับนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ในส่วนโรงแรมราเดียม คากายา (Radium Kagaya Hotel) ที่บริหารจัดการโดยเอกชนเกิดจากการร่วมทุนของบริษัท Kagaya จากญี่ปุ่น และ Radium Group ของไต้หวัน มีรูปแบบการตกแต่ง

และการให้บริการเป็นแบบโรงแรมพุร้อนของญี่ปุ่น ให้บริการห้องพักจำนวน 91 ห้อง รวมถึงห้องอาบน้ำแร่ที่เปิดให้ใช้ระหว่างวัน (Day use) ทั้งแบบห้องแช่รวม และห้องแช่ส่วนตัว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาพักส่วนใหญ่เป็นชาวไต้หวันและชาวญี่ปุ่น ชาวต่างชาติจากชาติอื่นๆ เช่นเกาหลีและฮ่องกงมีมาพักบ้าง โดยมีการส่งพนักงานชาวไต้หวันไปฝึกงานที่โรงแรม Kagaya ในญี่ปุ่น และมีการส่งพนักงานชาวญี่ปุ่นมาทำงานที่ไต้หวันเช่นกัน

5.6 แหล่งพุร้อนกวันจื่อหลิ่ง (Guanzhiling)

1) ข้อมูลทั่วไป แหล่งพุร้อนกวันจื่อหลิ่งเป็นพุร้อนโคลนร้อนที่มีชื่อเสียงในเรื่องการรักษาอาการแพ้สำหรับผิวหนัง และมีการรายงานว่าพุร้อนที่นี่เป็นหนึ่งในสามของน้ำพุโคลนร้อนในโลก ซึ่งอีกสองที่อยู่ที่คาโกชิม่า ประเทศญี่ปุ่น และ วูลคาโน ประเทศอิตาลี มาตรฐานการรักษาอาการติดเชื้อที่ผิวหนัง โดยนำโคลนมาพอกบนผิวหนัง ทิ้งไว้ให้โคลนแห้งสักครู่ แล้วล้างออก พุร้อนที่นี่ได้รับการเรียกขานว่า "The Best Spiritual Spring in the world." ในการท่องเที่ยวไต้หวันได้ให้คำจำกัดความว่ากวันจื่อหลิ่งว่า "Wonderful Hot Springs Journey" นอกจากนี้พุร้อนกวันจื่อหลิ่งเป็นหนึ่งในสี่แหล่งพุร้อนที่สำคัญของไต้หวัน โดยน้ำแร่ร้อนที่นี่สามารถช่วยทำให้กล้ามเนื้อและกระดูกแข็งแรง เพิ่มการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย ลดน้ำตาลในเลือด อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดขาว และเพิ่มระดับการกำจัดสารพิษ แคลเซียม หรือของเสียที่เกิดจากขบวนการเมแทบอลิซึมออกจากร่างกาย ลดการหลังกรด อีกทั้งยังมีประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาทางการแพทย์ เช่น โรคมือเท้าเย็น อาการป่วยของผู้หญิง บำรุงผิวพรรณ ลดน้ำหนัก รักษาอาการภูมิแพ้ที่จะทำให้เกิดโรคหลอดลมอักเสบ ภาวะโลหิตจาง อาการปวดตามส่วนหลังสะโพกและขาเพราะกดทับ พุร้อนกวันจื่อหลิ่งมีความเข้มข้นของเกลือสูงหลังจากแช่น้ำร้อนแล้ว เกลือจะติดอยู่ตามผิวหนัง ช่วยขับเหงื่อ และช่วยให้ร่างกายอบอุ่น

2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว แหล่งกำเนิดตาน้ำ บ่อพุร้อน จะมีสัญลักษณ์เพลิงอัคคี มีอุณหภูมิ 75.5 องศาเซลเซียส พุร้อนขึ้นมาจากชั้นใต้ดิน ประมาณ 1000 เมตร มีค่า PH 8.2 กำมะถัน เกลือ ดื้อต่อผิวหนังทำให้ผิวดูขรุขระ เยอร์มันสังผลิตแผ่นมาร์คหน้าโคลนจากที่นี่ โดยมีโรงแรมในพื้นที่นารณมาสูบโคลนไป ซึ่งโคลนนี้ไม่ทำให้ท่อน้ำและจะไหลไปได้เรื่อยๆ โรงแรมสมัยก่อนมักขุดเอง แต่โรงแรมที่สร้างขึ้นใหม่จะไม่อนุญาตให้ขุดโคลนเอง ซึ่งต้องขออนุญาตต่อรัฐบาลเป็นสำคัญ ในส่วนที่เป็นบ่อโคลนมีการกันพื้นที่เอาไว้ และห้ามบุคคลทั่วไปเข้ายังบ่อโคลน เพื่อป้องกันอันตรายและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งโรงแรมที่จะใช้โคลนจะนำรถมาดูดโคลนไปใช้ ซึ่งจุดกำเนิดบ่อโคลนจะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสิริยา (Siraya National Scenic Areas) สำหรับการเข้าชมบ่อโคลนทางอุทยานไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการเข้าอุทยานแต่อย่างใด ลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวในเส้นทางจะเป็นการจัดการท่องเที่ยวผสมผสานระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยการจัดการด้านเส้นทางเดินชมแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันระหว่างโคลนพุร้อนกวันจื่อหลิ่ง เชื่อมโยงกับโพรงอัคคีวาริ และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น หมู่บ้านกวันจื่อหลิ่งที่มีความงดงามของสถาปัตยกรรมโบราณ และสวนพฤกษศาสตร์ ในพื้นที่รวมทั้งการเที่ยวชมหมู่บ้าน การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากพุร้อน และโคลนร้อน รวมทั้งการทำอาหารประจำถิ่นในพื้นที่ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนในพื้นที่บางส่วนก็ประกอบอาชีพค้าขาย เช่น ร้านอาหาร โดยมีไก่เื่องเป็นอาหารขึ้นชื่อในท้องถิ่น และมีบางร้านก็มีการจัดเป็นบ่อพุร้อนไว้คอยบริการ โดยมีป้ายรับรองเป็นที่แช่พุร้อนที่ทางหน่วยงานภาครัฐมอบให้ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการค้าทางธุรกิจที่แตกต่างๆ ที่มีบริการการแช่พุร้อน จากลักษณะการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่กวันจื่อหลิ่ง พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ คือ มีการจัดเส้นทางการศึกษาในพื้นที่ มีการนำชมเส้นทางโดยปราชญ์ชุมชน เป็นผู้นำชม อธิบาย พร้อมทั้งการเสนอ สอดแทรกการตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการหารายได้จากการท่องเที่ยว โดยการผลิตสินค้าท้องถิ่น และ นำเสนอผลิตภัณฑ์ในชุมชน รวมทั้งการจำหน่ายอาหารท้องถิ่น เช่น ไก่เื่อง แก่นักท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชนเกิดขึ้น สำหรับผู้ประกอบการในพื้นที่ ได้แก่ โรงแรม ได้ให้ออกาสชุมชนในการทำงานกับโรงแรม อีกทั้งยังสามารถเป็นมัคคุเทศก์นำชมพื้นที่ ตามเส้นทางท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวต้องการ

5.7 แหล่งพุร้อนเย็นเป่ย์ฝู (Beipu Cold Springs)

1) ข้อมูลทั่วไป แหล่งพุร้อนเย็นเป่ย์ฝู เป็นแหล่งพุร้อนหนึ่งในสองแห่งของเกาะไต้หวัน แหล่งพุร้อนเย็นเป่ย์ฝูขึ้นอยู่ในความดูแลของวนอุทยานแห่งชาติซันซัน (Tri-Mountains National Park หรือในภาษาไทยเรียกชื่อว่า "วนอุทยานแห่งชาติสามภูเขา") มีลักษณะคล้ายตาน้ำธรรมชาติผุดขึ้นมาบริเวณข้างลำธารที่มีชื่อว่า "ต้าฝิง" กล่าวกันว่าถูกค้นพบโดยชนพื้นเมืองในพื้นที่และถูกใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคในพื้นที่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน ปัจจุบันแหล่งพุร้อนเย็นเป่ย์ฝูได้รับการพัฒนาและรวบรวมน้ำโดยวนอุทยานแห่งชาติซันซัน โดยมีลักษณะเป็นบ่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8 เมตร ความลึก

ประมาณ 0.70 เมตร จำนวน 2 บ่อ มีการสร้างซุ้มที่ปกไว้ 2 จุด จุดแรกคือ บริเวณขอบบ่อ จุดที่สองคือ บริเวณปากทางเข้า บ่อน้ำเย็น นอกจากนี้ยังมีการสร้างฝายกั้นลำธารต่ำฝังไว้ข้างๆบ่อน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำและลดความรุนแรงของน้ำท่วมในช่วง ฤดูน้ำหลาก

2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าแหล่งพุน้ำเย็นเป็ญจะเป็ญแหล่งพุน้ำเย็น 1 ใน 2 แห่งของไต้หวัน แต่ไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับแหล่งพุน้ำเย็นซู้อาว์ นักท่องเที่ยวและผู้เข้าใช้พื้นที่โดยมากจะเป็ญคนในท้องถิ่น ที่เข้ามาพักผ่อน ตกปลา รวมทั้งมาเล่นน้ำทั้งในบ่อน้ำเย็นและในลำธารต่ำฝัง โดยในช่วง ฤดูร้อนจะมีคนเข้ามาในพื้นที่มากเป็ญพิเศษ (โดยเฉพาะเดือนกรกฎาคม - กันยายน) เนื่องจากอุณหภูมิของบ่อน้ำเย็นมี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 26 องศาเซลเซียส ซึ่งอาคารอำนวยการและร้านค้าก็จะเปิดทำการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงนั้น ด้วย โดยมีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลพื้นที่จำนวน 2 คน โดยมีหน้าที่หลักในการทำความสะอาดและถ่ายน้ำจากบ่อน้ำสู่ลำ ธารต่ำฝังโดยตรงอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการและกฎระเบียบที่ชัดเจน เนื่องจากเป็ญแหล่งพุน้ำเย็นขนาดเล็กและอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากแหล่งพุน้ำเย็นเป็ญอยู่ใญความรับผิดชอบของวนอุทยานแห่งชาติชั้นชั้น ชุมชน โดยรอบจึงไม่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลพื้นที่ แต่ชุมชนมีบทบาทในการตรวจสอบระบบลำน้ำ (ลำธาร) ที่ไหลลงไปยัง หมู่บ้าน เนื่องจากชุมชนต้องใช้ในการกสิกรรม ทำให้ชุมชนสามารถตรวจสอบ หรือร้องเรียนต่ออุทยานแห่งชาติได้

แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุน้ำร้อนและแหล่งพุน้ำเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ในการเป็ญ ต้นแบบการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศ สามารถสรุปประเด็นการศึกษาตามไต้ดังนี้

1) แนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทแหล่งพุน้ำร้อนไต้หวันมีการบริหารจัดการอย่งเป็นระบบ มีการออกใบ ประกาศนียบัตรจากหน่วยงานภาครัฐให้กับสถานประกอบการที่พุกที่มีการให้บริการแช่พุน้ำร้อน พร้อมทั้งมีศูนย์วิจัยและ พัฒนาพุน้ำร้อน มหาวิทยาลัยเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์เจียหนานเป็นหน่วยงานที่มีการศึกษา ค้นคว้า แหล่งพุน้ำร้อนและ ประสิทธิภาพของแร่ธาตุต่างๆในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีส่วนช่วยในการบำบัดรักษาสุขภาพ รวมทั้งเรื่องความงาม ไต้หวันควรนำ รูปแบบการบริหารจัดการมาปรับใช้กับแหล่งพุน้ำร้อนของไทย ในด้านการออกใบรับรองมาตรฐานหรือใบประกาศนียบัตรจาก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนของไทยมีคุณภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับหน่วยงานสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการบำบัดรักษาด้วยพุน้ำร้อน

2. แนวทางด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าแหล่งพุน้ำร้อนต่างๆ ไต้หวัน จะมีป้ายแจ้งนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุณหภูมิของพุน้ำร้อนและจะ มีวิธีการลงแช่พุน้ำร้อนให้นักท่องเที่ยวทราบ อีกทั้งยังระบุว่ นักท่องเที่ยวที่มีโรคประจำตัวควรมีวิธีการลงแช่แบบใด ไต้หวัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในแหล่งพุน้ำร้อนของไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรจะมีป้ายสื่อความหมายต่างๆ และ เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบวิธีการแช่พุน้ำร้อนที่ถูกต้อง การปฏิบัติตนในการแช่น้ำร้อน รวมถึงกฎ ข้อควรปฏิบัติต่างๆ เพื่อสามารถจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาดของ แหล่งพุน้ำร้อนเป็นประจำ เพื่อพัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ

3. แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าแหล่งพุน้ำร้อนต่างๆ ไต้หวัน พบว่าตามแหล่งต่างๆ จะมีโรงแรมพุน้ำร้อนเกิดขึ้นกระจายไป ทุกแห่งพร้อมให้บริการสปา อีกทั้งยังมีการแบ่งโซนบ่อแช่เป็นประเภทต่างๆ อย่งชัดเจน รวมทั้งมีการบริการด้านอาหารและ เครื่องดื่ม และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไว้คอยอำนวยความสะดวก แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งควรนำแนวทางมาประยุกต์ใช้กับการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวทางการท่องเที่ยวตามแหล่งพุน้ำร้อนของไทยให้มีมาตรฐาน

4. แนวทางการสร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาตามในสถานประกอบการที่พุกไต้หวัน จะมีระบบการจัดการเรื่องพุน้ำร้อนที่ต้งได้รับอนุญาตจาก ภาครัฐ อาทิ ภาครัฐจะติดตั้งมิเตอร์ให้แต่ละโรงแรมเพื่อวัดปริมาณน้ำที่ใช้ไปและโรงแรมชำระค่าน้ำตามปริมาณการใช้ โดยมี การติดตั้งเครื่องสูบน้ำจากใต้ดินโดยตรง การจำกัดปริมาณการใช้น้ำ รวมถึงตรวจสอบน้ำที่ใช้แล้วจากกิจกรรมแช่อาบจะผ่าน การบำบัดด้วยเครื่องกรองก่อนปล่อยทิ้งลงลำธารเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต่อไป โดยรัฐบาลมีมาตรการที่เข้มงวด

ในเรื่องการบำบัดน้ำที่ใช้แล้วก่อนปล่อยทิ้งลงลำธาร นอกจากนี้คุณภาพของน้ำร้อน อุณหภูมิของน้ำร้อนที่จะให้บริการแก่รวมทั้งเรื่องการบำบัดน้ำร้อนที่ใช้ประโยชน์แล้ว ตลอดจนในเรื่องกลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์ในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักและใช้บริการแช่น้ำร้อนตลอดทั้งปี ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำร้อนให้มีคุณภาพ และเป็นการใช้น้ำร้อนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำร้อน

6. การอภิปรายผล

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทแหล่งน้ำร้อนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการออกใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานภาครัฐให้กับสถานประกอบการที่พักที่มีการให้บริการแช่น้ำร้อน ดังนั้นควรนำรูปแบบการบริหารจัดการมาปรับใช้กับแหล่งน้ำร้อนของไทย ในด้านการออกใบรับรองมาตรฐานหรือใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวชาวไทยให้มีความมั่นใจยิ่งขึ้น ดังที่วรรณ วังชวานิช (2546: 145) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีหลักสำคัญ คือ สถานที่นั้นควรจะมีสภาพธรรมชาติ ปราศจากมลพิษต่าง ๆ และมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัย ตลอดจนมีบุคลากรที่มีความรู้ที่พร้อมจะช่วยให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจะปฏิบัติได้ทันทีเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ ความรู้ประสบการณ์ความประทับใจด้านต่างๆ อีกทั้งแหล่งน้ำร้อนต่างๆ ในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) จะมีป้ายแจ้งนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุณหภูมิของน้ำร้อน วิธีการแช่น้ำร้อน การแจ้งนักท่องเที่ยวที่มีโรคประจำตัวควรมีวิธีการแช่แบบใด ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในแหล่งน้ำร้อนของไทยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรจะมีป้ายสื่อความหมายต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อแจ้งนักท่องเที่ยวทราบวิธีการแช่น้ำร้อนที่ถูกวิธี การปฏิบัติตนในการแช่น้ำ รวมถึงกฎข้อควรปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนควรมีการตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาดของแหล่งน้ำร้อนเป็นประจำ เพื่อพัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ รวมถึงการนำน้ำร้อนมาใช้ต้องได้รับการอนุญาตจากภาครัฐ มีการจำกัดปริมาณการใช้น้ำ รวมถึงตรวจสอบน้ำที่ใช้แล้วต้องผ่านการบำบัดด้วยเครื่องกรองก่อนปล่อยทิ้งลงลำธารเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต่อไป โดยรัฐบาลมีมาตรการที่เข้มงวดในเรื่องการบำบัดน้ำที่ใช้แล้วก่อนปล่อยทิ้งลงลำธาร ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำร้อนให้มีคุณภาพ และเป็นการใช้น้ำร้อนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำร้อนซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำร้อนธรรมชาติ (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549) ได้กล่าวว่า คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการต้องมีคุณสมบัติทางเคมีและคุณสมบัติทางกายภาพและชีวภาพ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์ โดยที่ห้องแช่น้ำร้อน/บ่อแช่น้ำร้อน/สระว่ายน้ำ ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำร้อน และไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ให้บริการ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำร้อน ทั้งนี้ควรมีการจัดการด้านความปลอดภัย รวมไปถึงความสามารถในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ตลอดจนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการจัดการด้านกำจัดของเสียต่างๆ อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่างๆ ต่อแหล่งน้ำร้อนธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ

นอกจากนั้นการจัดการจัดภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540) ได้กล่าวว่าการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมาเห็นภูมิทัศน์ในท้องถิ่นต่างๆ ที่มีลักษณะแปลกตา เช่น เอกลักษณ์พื้นถิ่น ภูมิทัศน์และบรรยากาศ วิธีการดำเนินชีวิต ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความรื่นรมย์ของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสัญจรทางเท้าที่เป็นระบบพอสมควร มีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์. (2547) ที่ได้กล่าวว่าการจัดการภูมิทัศน์คือการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) ทั้งในแง่ภูมิทัศน์ อาชีพ ระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในการจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (Participation) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะเป็นผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์ และเสีย

ผลประโยชน์ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการแหล่งพุร้อนและน้ำเย็นเป็นการบริหารจัดการโดยภาคเอกชน และมีภาครัฐเข้ามาควบคุม ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับของการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวในการเข้ามาพักผ่อน การเป็นอาสาสมัครบริการนักท่องเที่ยว และการขายอาหารและของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งพุร้อนและน้ำเย็นนั้นเป็นการมีส่วนร่วมระดับรายบุคคลที่รับผลประโยชน์โดยตรงจากการให้บริการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการให้บริการดังกล่าว เช่น ร้านอาหาร การนำทาง หรือเป็นการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538))

7. บทสรุป

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทแหล่งพุร้อนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการออกใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานภาครัฐให้กับสถานประกอบการที่พักที่มีการให้บริการแช่น้ำพุร้อน พร้อมทั้งมีศูนย์วิจัยและพัฒนาพุร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และวิทยาศาสตร์เจียหนานเป็นหน่วยงานที่มีการศึกษา ค้นคว้า แหล่งน้ำพุร้อน และประสิทธิภาพของแร่ธาตุต่างๆในแหล่งน้ำพุร้อนที่มีส่วนช่วยในการบำบัดรักษาสุขภาพ รวมทั้งเรื่องความงาม

2. จากการศึกษาดูงานในแหล่งพุร้อน และแหล่งน้ำเย็น พบว่ามีแร่ธาตุสำคัญ ทั้ง ซัลเฟอร์ โซเดียมคาร์บอเนต ทำให้สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เป็นแหล่งที่มีน้ำพุร้อนที่สำคัญในโลกที่ช่วยในการรักษาสุขภาพ ประกอบกับความนิยมใช้ชีวิตที่รักษาสุขภาพอย่างยิ่งยง (LOHAS) ที่เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้โรงแรมน้ำพุร้อนเกิดขึ้นกระจายไปทุกแห่งพร้อมให้บริการสปาในแหล่งพุร้อน ดังตัวอย่างที่ได้ศึกษาดูงานครั้งนี้ คือ 1) แหล่งน้ำพุร้อนเปโยโล เป็นน้ำพุร้อนประเภทโซเดียมคาร์บอเนต และซัลเฟอร์ อุณหภูมิประมาณ 55 – 58 องศาเซลเซียส ที่มีหิน Hokutolite คล้ายกับแหล่งน้ำพุร้อนที่โด่งดังของในญี่ปุ่น คือน้ำพุร้อน ทามากาวา ซึ่งเคยใช้ในการบำบัดมะเร็ง หิน Hokutolite ถูกพบครั้งแรกที่น้ำพุร้อนเปโยโลโดยชาวญี่ปุ่น และหินชนิดนี้มีเพียงที่เปโยโล ญี่ปุ่น และชิลี ซึ่งช่วยให้แหล่งน้ำพุร้อนเหล่านี้มีชื่อเสียงที่โดดเด่นในเรื่องการบำบัดรักษา 2) แหล่งน้ำพุร้อนเจียวซี เป็นน้ำพุร้อนที่มี alkaline sodium bicarbonate โดยน้ำมีอุณหภูมิอยู่ที่ 50 – 60 องศาเซลเซียส 3) แหล่งน้ำพุร้อนวันจื่อหลิงเป็นน้ำพุร้อนประเภท Alkaline carbonate มีอุณหภูมิที่ประมาณ 75 องศาเซลเซียส เป็นพุร้อนเพียงแห่งเดียวในไต้หวันที่มีน้ำโคลนร้อนสีดำ ซึ่งพุร้อนประเภทนี้พบได้ไต้หวัน ญี่ปุ่น และอิตาลี และล้อมรอบด้วยโรงแรมและรีสอร์ทมากมายหลายประเภทที่รองรับการให้บริการแช่น้ำพุร้อนแก่นักท่องเที่ยว และ 4) แหล่งน้ำพุร้อนกุยตัน สามารถช่วยบำบัดสุขภาพในด้านการลดต้นโลหิต และกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด ใน

จากการศึกษาดูงานในสถานประกอบการที่พักในไต้หวัน อาทิ โรงแรมน้ำพุร้อนโรงแรมฉวง ถึง สปริง โฮเต็ล (Chuang - Tang Spring Spa Hotel) จะมีระบบการจัดการเรื่องพุร้อน คุณภาพของพุร้อน อุณหภูมิของพุร้อนที่จะให้บริการแขก รวมทั้งเรื่องการบริหารพุร้อนที่ใช้ประโยชน์แล้ว ตลอดจนในเรื่องกลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์ในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเข้าพักและใช้บริการแช่น้ำพุร้อนตลอดทั้งปี

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ได้เรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในการนำมาพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. ได้เรียนรู้ศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องระบบบำบัดน้ำ ที่ใช้แล้วการวัดปริมาณน้ำที่ใช้ รวมทั้งโครงสร้างทางภูมิทัศน์ที่สอดคล้องและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)

3. ได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนและแหล่งน้ำพุเย็น ณ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เพื่อเป็นต้นแบบการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศในด้านการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และด้านการสร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ควรทำการประเมินผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งพุร้อน
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทแหล่งพุร้อน

9. อ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) “รายงานสรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านกายภาพเล่มที่ 10” กรุงเทพฯ: บริษัทคอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์.
- _____. (2540). สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ. กรุงเทพฯ: กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2551). โครงการสำรวจระดับความรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ฝ่ายนโยบายวางแผน กองวางแผนการท่องเที่ยว.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2530). แหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย. รายงานการสำรวจฉบับที่ 1. 40 – 42
- ดร.ชนิ เอมพันธ์. (2547). คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นิพล เชื้อเมืองพาน และคณะ. (2556) การพัฒนาศักยภาพแหล่งพุร้อนภาคตะวันตกของประเทศไทยเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รายงานวิจัย 2555.
- พจนา สอนศรี (2546). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ปัทมา ตันติเวชกุล (2546, มกราคม – มีนาคม). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. จุลสารการท่องเที่ยว. 22(1): 30 – 41
- ราณี อธิชัยกุล. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยว เชียงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณนา วงษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารัญ บุญชัย และ จินดา ตันตราวิฑู. (2546, พฤศจิกายน – ธันวาคม). ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) จุดขายของการท่องเที่ยว. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 40(4): 22 – 23.
- โอเซียนสไมล์. (2557). สถานที่ท่องเที่ยวไต้หวัน. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2557, จาก <http://www.oceansmile.com/Taiwan/Index.htm>
- <http://www.anggle.org/th/> (เข้าถึงเมื่อ 17/08/2014)
- Cooper P., Cooper M. (2009) Health and Wellness Tourism Spas and Hot Springs. Britol: Channel View Publications.